

Sygn. akt **III AUa 48/21**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 sierpnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Marta Sawińska

Protokolant: Danuta Stachowiak

po rozpoznaniu w dniu 10 sierpnia 2021 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **G. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o emeryturę pomostową

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie

z dnia 17 listopada 2020 r. sygn. akt III U 271/19

u c h y l a zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Koninie

do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w instancji odwoławczej.

Marta Sawińska

--	--	--

UZASADNIENIE

Decyzją z 05.03.2019 r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. odmówił G. B. (B.) prawa do emerytury pomostowej. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy stwierdził, iż wnioskodawca nie spełnia przesłanek do nabycia prawa do emerytury pomostowej określonych w art. 4, ponieważ nie udowodnił, że po dniu 31.12.2008r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, nie udowodnił, że rozwiązał stosunku pracy z pracodawcą. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił także prawa do świadczenia na podstawie art. 49 ww. ustawy, ponieważ na dzień 01.01.2009r. nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach, wynoszących co najmniej 15 lat (praca wymieniona w zał. 1 lub 2 do ustawy o emeryturach pomostowych), nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą. Do pracy w szczególnych warunkach nie zostały uwzględnione okresy zatrudnienia: od 15.07.1977r. do 24.04.1979 r. i od 04.05.1981r. do 10.06.1982r., 06.07.1983r. do 31.12.2008r, ponieważ pracodawca nie potwierdził, że w tym okresie wnioskodawca wykonywał pracę wymienioną w załączniku nr 1 lub 2 ustawy o emeryturach pomostowych, nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą.

Odwołanie od decyzji złożył G. B., wnosząc o jej zmianę poprzez przyznanie jemu emerytury pomostowej. W uzasadnieniu odwołujący wskazał, pracował w szczególnych warunkach 27 lat 5 miesięcy 16 dni, rozwiązał także umowę o pracę i na tą okoliczność przedstawił świadectwo pracy z dnia 04.03.2019r.

Decyzją z 29.03.2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił odwołującemu prawa do emerytury pomostowej przytaczając argumenty jak w decyzji poprzedniej, uznając przy tym, że wnioskodawca rozwiązał stosunek pracy.

Wyrokiem z 17.11.2020 r. Sąd Okręgowy w Koninie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie o sygn. III U 271/19 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującemu G. B. prawo do emerytury pomostowej, poczynwszy od 12.12.2018r.

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Wnioskodawca G. B., ur. (...), złożył w dniu 12.12.2018 r. do ZUS (...) Oddział w P. wniosek o przyznanie emerytury pomostowej. We wniosku ubezpieczony oświadczył, że ma przyznane świadczenie rentowe, pozostaje w zatrudnieniu w (...) Sp. z o.o.

Do wniosku ubezpieczony dołączył:

- świadectwo pracy z dnia 07.05.2014 r. wystawione przez Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. w K., w którym potwierdzono, że G. B. był zatrudniony od 06.07.1983 r. do 23.04.2014 r. na stanowisku starszy monter remontów kotłów. Dołączył także świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 11.09.2018r., w którym potwierdzono, że w okresie zatrudnienia od 06.07.1983r. do 31.12.2008r. w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy wytwarzaniu, przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych na stanowisku starszy monter remontów kotłów, wymienionych w wykazie A dziale II pozycja 1 punkt 29, stanowiącym załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 17 Ministerstwa Górnictwa i Energetyki z dnia 12.08.1983r. w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach. Dołączył również świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach za okres zatrudnienia w (...) S.A. w T. w okresie od 15.07.1977r. do 10.06.1982r., w tym od 15.07.1977r. do 31.07.1978r. w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę – wydobywanie odkrywkowe węgla brunatnego – wymienioną w wykazie A dział I poz. 2 – konserwator tras przENOŚNIKOWYCH, od 01.08.1978r. do 24.04.1979r. i od 04.05.1981r. do 10.06.1982r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku – operator urządzeń za i wyładowczych wymienione w wykazie A dział I poz. 2 pkt 27 wykazu stanowiącego załącznik nr 1 do zarządzenia nr 17 MGIE z dnia 12.08.1983r. w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach.

Ponadto wnioskodawca powołał się na dokumenty dołączone do wniosku o rentę i kapitał początkowy. Wnioskodawca dołączył także świadectwo pracy wystawione 04.03.2019r. przez (...) Sp. z o.o., z którego wynika, że rozwiązał stosunek pracy. Na podstawie powyższych dokumentów pozwany przyjął, że wnioskodawca udokumentował 38 lata, 3 miesiące i 22 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

Staż w szczególnych warunkach:

- w myśl art. 49 – 0 dni,

- w myśl art. 4 - 27 lata, 5 miesięcy i 16 dni.

Zdaniem organu rentowego wnioskodawca nie spełnił przesłanek do nabycia emerytury pomostowej na podstawie art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych bowiem po 31.12.2008r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3. ust.1 i 3 niniejszej ustawy.

Zakład odmówił przyznania prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 49, ponieważ wnioskodawca nie udowodnił pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, wynoszącego co najmniej 15 lat (praca wymieniona w zał. 1 lub 2 do ustawy pomostowej). Na tej podstawie pozwany wydał zaskarżoną decyzję.

Odwołujący G. B. zawarł umowę o pracę w dniu 06.07.1983r. z (...) – K., zatrudniony został na stanowisko montera urządzeń pomocniczych w Oddziale (...) K.. Od 01.04.1986r. powierzono wnioskodawcy stanowisko montera remontów kotłów, a od 15.02.1993r. stanowisko starszego montera remontów kotłów. Pracę na tym stanowisku wykonywał do końca zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) sp. z o.o. (następca prawny poprzedniego pracodawcy). Do obowiązków wnioskodawcy należało wykonywanie robót lub nadzorowania robót polegających na demontowaniu, remontowaniu i konserwacji poszczególnych elementów urządzeń kotłowych takich jak:

- orurowanie kotła wraz z armaturą kotła, konstrukcje kotła wraz z opancerzeniem i urządzeniami pomocniczymi, odzūlacze, ruszty dopalające i urządzenia odpopielania, elektrofiltry wraz z lejami popiołowymi i zasuwaniami, bunkry węglowe, podajniki, młyny węglowe i inne urządzenia nawęglania, pobory prób próbek w obrębie kotła, rurociągi pary pierwotnej i wtórnej, zawory bezpieczeństwa, stacja wydmuchowa i wysokoprężna z osprzętem, pompek hydrazyny i fosforanów, sprężarkowania powietrza technologicznego z rurociągami i osprzętem, urządzenia klimatyzacji i wentylacji, urządzenia dźwigowe, transportu bliskiego, kanały spalin, kanały zimnego i gorącego powietrza (...), wentylatory spalin, wentylatory powietrza. Zajmował się obsługą rewizji dozorowych oraz prób wodnych ciśnieniowych, pomiarami, pasowaniem i montażem łożysk, wałów, centrowaniem sprzęgieł, przekładni napędowych urządzeń pomocniczych. Wykonywał pracę polegającą na wyważaniu statycznym i wyważaniu wirników urządzeń pomocniczych. Oceniał wykonywanie i naprawy tych urządzeń, zapoznawał się i przestrzegał instrukcji eksploatacji i instrukcji stanowiskowych ww. urządzeń. Wnioskodawca pracował na kotłach wyłączonych i włączonych. Pracował w wymuszonej pozycji, ponieważ remonty przeprowadzał w różnych warunkach wewnątrz kotła i zbiorników. Praca wnioskodawcy wymagała szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, które gwarantowały możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób. Na stanowisku wnioskodawcy – starszego montera remontów kotłów – wymagana jest szczególna odpowiedzialność oraz szczególna sprawność psychofizyczna. Do wykonywania zadań montera remontu kotłów niezbędna jest dobra sprawność sensomotoryczna obejmująca ostrość wzroku, spostrzegawczość, widzenie stereoskopowe, zmysł równowagi, brak lęku przed wysokością, szybki refleks. Cechy te w związku ze szczególnym charakterem wykonywanej pracy pogarszają się wraz z wiekiem, w stopniu uniemożliwiającym należyte wykonywanie obowiązków. Niewłaściwe wykonywanie zadań na tym stanowisku z uwagi na pogorszenie cech sensomotorycznych, pozostaje w bezpośrednim związku z możliwością zaistnienia poważnej awarii technicznej naprawianego lub konserwowanego kotła energetycznego o mocy 50 MW. Awaria taka z uwagi na funkcjonowanie kotłów oraz turbin zespolonych wytwarzających energię elektryczną w elektrowni (...) w centralnym systemie (...) generować może poważne skutki (katastrofę) dla bezpieczeństwa publicznego. Praca wnioskodawcy polega więc na bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego (zał. 2 pkt 14 ustawy pomostowej).

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji wydał zaskarżony wyrok, w którym zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującemu G. B. prawo do emerytury pomostowej, począwszy od 12.12.2018 r.

Rozważania prawne Sąd Okręgowy rozpoczął od wskazania przepisów prawa stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, tj. przepisów art. 3, art. 4 ustawy z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych oraz art. 24 ust. 2, art. 32 ust. 4 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Następnie Sąd I instancji wskazał, że przepis art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS odsyła do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z § 2 ust. 1 ww. rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do

niższego wieku emerytalnego, wymienione są w wykazie A stanowiącym załącznik nr 1 do ww. rozporządzenia. Wskazane w art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej muszą być spełnione łącznie. Zgodnie bowiem z art. 15 ust. 1 tej ustawy, prawo do emerytury pomostowej powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Reasumując Sąd Okręgowy wskazał, że ustalił że wnioskodawca wykonywał pracę wymienioną w załączniku nr 2 do ustawy pod poz. 14 – tj. prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi stwarzać awarie techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego. Prace te wykonywał w okresie od 01.04.1986r. do 07.05.2014r. zatem spełnił wszystkie przesłanki zarówno art. 4 cyt. ustawy jak i 49.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury pomostowej.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

- 1) naruszenie przepisów postępowania poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów i wyciągnięcie z zebranego w sprawie materiału dowodowego wniosków z niego niewypływających, polegających na przyjęciu, że odwołujący zarówno przed jak i po dniu 31.12.2008 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych,
- 2) naruszenie przepisów postępowania tj. art. 278 § 1 w związku z art. 286 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego o przeprowadzenie dowodu z opinii innego biegłego sądowego z dziedziny bhp na okoliczność czy praca wykonywana przez odwołującego na stanowisku montera kotłów jest pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych wymienioną w załączniku nr 2 do ustawy pod poz. 14 tj. pracą przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi stwarzać awarie techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego,
- 3) naruszenie przepisu prawa materialnego tj. art. 4 i art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez jego zastosowanie w sprawie i przyznanie odwołującemu prawa do emerytury pomostowej począwszy od 12.12.2018 r.

Jednocześnie organ rentowy zarzucił na podstawie art. 368 § 1¹ k.p.c., że Sąd Okręgowy w Koninie niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy ustalił, że odwołujący w okresie od 01.04.1986 r. do 07.04.2014 r. wykonywał pracę wymienioną w załączniku nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych pod poz. 14 tj. prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi stwarzać awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego.

W związku z powyższymi zarzutami organ rentowy wniósł o:

- 1) zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania,
- 2) ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji,
- 3) zasądzenie od odwołującego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

Odwołujący nie złożył odpowiedzi na apelację organu rentowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona a zarzuty zawarte w niej prowadziły do uchylenia wyroku Sądu I instancji w całości.

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy, a wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31.12.1948 r., zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, z wyjątkiem ubezpieczonych mających prawo do emerytury na warunkach określonych w art. 32 (szczególne warunki lub charakter zatrudnienia), art. 33 (działalność twórcza lub artystyczna), art. 39 (emerytura górnicza), art. 40 i 50 (emerytura kolejowa), art. 46 (przesłanki udzielenia emerytury), art. 50a (uprawnienia do emerytury górniczej), i art. 50e (nieprzerwany okres pracy górniczej), art. 184 (prawo do emerytury urodzonych po 31.12.1948 r.) oraz w art. 88 (okresy zatrudnienia uprawniające do przejścia na emeryturę ustawy, o której mowa w art. 150), zostaną ustanowione emerytury pomostowe.

Zgodnie z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po 31.12.1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed 01.01.1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po 31.12.2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

W myśl art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy.

Zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych prace o szczególnym charakterze to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się; wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy.

Z kolei stosownie do art. 49 tej ustawy prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

- 1) po 31.12.2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12;

3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Z kolei w świetle regulacji art. 49 ustawy o emeryturach i rentach, by przyznać wnioskodawcy prawo do emerytury pomostowej jest w tych okolicznościach istotne wykazanie przez niego, że w dniu wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych, tj. 01.01.2009 r., miał on co najmniej 15 lat pracy wykonywaj w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, ale nie w rozumieniu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach, lecz w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej.

Zdaniem organu rentowego wnioskodawca G. B. nie spełnił przesłanek do nabycia emerytury pomostowej na podstawie art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych bowiem po 31.12.2008r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3. ust.1 i 3 niniejszej ustawy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił G. B. również przyznanie prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 49, ponieważ nie udowodnił pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, wynoszącego co najmniej 15 lat (praca wymieniona w zał. 1 lub 2 do ustawy pomostowej). Na tej podstawie pozwany wydał zaskarżoną decyzję.

Przypomnieć należy również, że do pracy w szczególnych warunkach organ rentowy nie zaliczył odwołującemu okresów zatrudnienia: od 15.07.1977r. do 24.04.1979r., od 04.05.1981 r. do 10.06.1982 r., od 06.07.1983 r. do 31.12.2008 r., ponieważ pracodawca nie potwierdził, że w tym okresie wnioskodawca wykonywał pracę wymienioną w załączniku nr 1 i 2 ustawy o emeryturach pomostowych.

Mając na uwadze zakres zaskarżonej decyzji, spór w niniejszej sprawie dotyczył stwierdzenia czy odwołujący G. B. ubiegający się o prawo do emerytury pomostowej, spełnił konieczne przesłanki jej nabycia, w szczególności, czy posiada wymagany okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, a w szczególności przesłuchaniu odwołującego, świadków a także przeprowadzeniu dowodu z opinii przez biegłego sądowego z dziedziny bhp Sąd Okręgowy w wyroku z 17.11.2020 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy G. B. prawo do emerytury pomostowej, począwszy od 12.12.2018 r.

Powyższy wyrok Sądu I instancji - mając na uwadze dotychczas zgromadzony materiał dowodowy w sprawie – jako nietrafny w ocenie Sądu Odwoławczego nie zasługiwał na aprobatę.

Sąd Apelacyjny wyjaśnia, że w wyniku reformy systemu ubezpieczeń społecznych, zgodnie z regulacjami ustawy emerytalnej uległa stopniowej likwidacji możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę, tym bardziej, że ustawodawca odszedł od rozbudowanego dotychczas systemu świadczeń społecznych. Natomiast cel ustawy o emeryturach pomostowych był dalej idący, gdyż w zamierzeniu ustawodawca dążył do zawężenia grona uprawnionych do emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze do ściśle zamkniętego kręgu podmiotów, zdefiniowanych charakterem wykonywanej pracy, i tym samym odstąpił od szerokiego katalogu prac zamieszczonych w dotychczasowych wykazach A i B, stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43). Zgodnie z zapisem art. 3 ust. 1, 2 i 3 ustawy z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych: Prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiając przed pracownikami wymaganie przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych

warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy. Przy czym, w myśl ust. 2 art. 3 w każdym przypadku są to prace determinowane siłami natury pod ziemią, na wodzie, pod wodą i w powietrzu.

Celowo ustawodawca nie definiował stanowisk pracy, lecz położył nacisk na charakter wykonywanej pracy, którą określił bardziej lub mniej ogólnie, ale też zamieścił prace określone precyzyjnie. Nie sformułował jednak ustawowych definicji poszczególnych prac. W ocenie Sądu Apelacyjnego, odstąpienie ustawodawcy od prawnego definiowania poszczególnych prac, w nawiązaniu do celu ustawy pozwala przyjąć, że prace te, jako pojęcia prawne powinny być interpretowane zgodnie ze wskazaniami wynikającymi z art. 3 ust. 1 i 2 ustawy i nie mogą prowadzić do rozszerzenia kręgu beneficjentów poza ten, wyznaczony brzmieniem przepisów. To oznacza, że w drodze interpretacji prawnych nie powinno dochodzić do sytuacji, że beneficjentem ustawy zostaje pracownik nie wykonujący pracy oznaczonej w zamkniętym katalogu prac, kwalifikowanej jako wykonywana w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, lecz pracę zbliżoną rodzajowo. W judykaturze aprobowany jest przeciwieśny pogląd, że charakter emerytur w niższym wieku z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i emerytur pomostowych jest odrębny, a zatem nie wszyscy uprawnieni do emerytur w niższym wieku z racji wykonywania tego rodzaju prac nabyliby obecnie prawo do emerytur pomostowych (wyrok SN, 13.03.2012, II UK 164/11). Również w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreśla się, że w ustawie o emeryturach pomostowych nastąpiła zasadnicza zmiana konstrukcyjna określenia wykazów prac szczególnych, której celem było ich zobiektywizowanie; w wykazach stanowiących załączniki do ustawy o emeryturach pomostowych zostały wskazane jedynie te prace, które spełniają kryteria zawarte w art. 3 ust. 1 i 2 ustawy (wyroki TK: 3.03.2011, K 23/09 OTK 2011.2A.8; 25.11.2010, K 27/09, OTK 2010.9A.109) Warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej określa art. 4 ustawy z 19.12.2008 r. m.in. wskazując na wymóg okresu pracy w warunkach szczególnych co najmniej 15 lat.

Podkreślić należy, że warunkiem skutecznego ubiegania się o emeryturę pomostową w świetle wykładni językowej art. 4 i 49 ustawy, jest więc legitymowanie się określonym stażem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych lub dotychczasowych przepisów) oraz kontynuowanie pracy w tych warunkach po wejściu w życie ustawy, a więc po 01.01.2009 r. W przypadku, gdy osoba ubiegająca się o to świadczenie nie kontynuuje pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze i legitymuje się w związku z tym jedynie stażem pracy "szczególnej" według poprzednio obowiązujących przepisów, może nabyć prawo do "nowego" świadczenia jedynie wówczas, gdy dotychczasowy staż pracy (okres prac) można kwalifikować jako prace w warunkach szczególnych w rozumieniu dziś obowiązujących przepisów (art. 3 ust. 1 ustawy) lub o szczególnym charakterze (art. 3 ust. 3 ustawy). Innymi słowy brak podstaw prawnych do przyznania emerytury pomostowej ubezpieczonemu, którego dotychczasowy okres pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, dziś nie może być tak kwalifikowany.

Skoro zatem wymogiem nabycia prawa do emerytury pomostowej jest wykazanie łącznie legitymowanie się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze (w rozumieniu powołanej ustawy lub dotychczasowych przepisów) oraz kontynuowanie pracy w tych warunkach po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych, a więc po 01.01.2009 r. (w rozumieniu obecnych przepisów), stwierdzić należy, że ze zgromadzonego dotychczas przez Sąd Okręgowy materiału dowodowego nie wynika, aby odwołujący się G. B. spełnił ww. przesłanki.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że zarzuty podniesione przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w apelacji okazały się zasadne i podlegały uwzględnieniu.

Mając na uwadze powyższy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy na chwilę wydania wyroku przez Sąd I instancji brak było podstaw do przyjęcia, że odwołujący G. B. wykonywał w pełnym wymiarze prace określone w powołanych przez Sąd I instancji punkcie 14 wykazu prac w szczególnych warunkach stanowiących załącznik nr 2 do ustawy z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego przeprowadzone postępowanie dowodowe na chwilę wyrokowania nie wykazało, że G. B. wykonywał pracę w spornym okresie przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi stwarzać awarię techniczną z poważnymi skutkami dla

bezpieczeństwa publicznego lub też wykonywał inne prace w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze wymienione w zał. nr 1 lub 2 ustawy o emeryturach pomostowych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, a to co oznacza, że cech pracy o szczególnym charakterze lub w szczególnych warunkach nie mogą posiadać inne prace, chociażby zbliżone rodzajowo, których sposób wykonania i jakość mogły obniżyć się z wiekiem. Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że nie można dowolnie przyjmować określonych rodzajów prac do kategorii prac wykonywanych w szczególnych warunkach i to tylko dlatego, że w ocenie ubezpieczonego praca wymagała przestrzegania przepisów bhp i stosowania środków ochrony indywidualnej czy też nazywana przez pracodawcę pracą w warunkach szczególnych.

Sąd Najwyższy w licznych orzeczeniach podkreślał, że przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję podlegają wykładni ścisłej, a zatem z pewnością nie wykładni rozszerzającej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 16.08.2005 r., I UK 378/04, OSNP 2006 nr 13 - 14, poz. 218; 23.10.2006 r., I UK 128/06, OSNP 2007 nr 23 - 24, poz. 359; 29.01.2008 r., I UK 239/07, OSNP 2009 nr 7 - 8, poz. 103; 04.03.2008 r., II UK 129/07, OSNP 2009 nr 11 - 12, poz. 155; 19.05.2009 r., III UK 6/09, LEX nr 509028).

Sąd Apelacyjny wskazuje, że Sąd I instancji dokonał niewłaściwego zastosowania przepisów ustawy o emeryturach pomostowych poprzez przyjęcie, że odwołujący spełnia wszystkie warunki, od których zależało nabycie prawa do emerytury pomostowej.

W niniejszej sprawie Sąd I instancji przeprowadził dowód z opinii biegłego sądowego z dziedziny bhp, który w opinii stwierdził, że praca odwołującego wykonywana w okresie od 06.07.1983 r. do 31.12.2008 r. spełnia cechy pracy określonej w załączniku nr 2 poz. 14 ustawy o emeryturach pomostowych. W oparciu o ww. opinię biegłego sądowego Sąd Okręgowy wydał zaskarżony wyrok. Organ rentowy kwestionował opinię biegłego sądowego z dziedziny bhp. W opinii uzupełniającej biegły podkreślił, że wnioskodawca musiał spełnić określone wymagania zanim objął stanowisko montera oraz dokonując analizy zakresu czynności oraz ich charakteru, a nadto podtrzymał stanowisko, że odwołujący wykonywał czynności związane bezpośrednio ze sterowaniem procesami technicznymi kotła zasilającego generator prądu o mocy 50 MW w elektrowni w A. i tym samym spełniał kryteria wskazane w pierwszej części poz. 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. Biegły sądowy z dziedziny bhp w opinii podkreślił, że awaria kotła oraz całego generatora o mocy 50 MW możliwa do zaistnienia z uwagi na niewłaściwe wykonywanie czynności przez odwołującego mogła spowodować awarię techniczną ze skutkami poważnymi dla bezpieczeństwa publicznego i tym samym spełniona jest końcowa przesłanka w poz. 14 załącznika nr 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Organ rentowy kwestionował również opinię uzupełniającą, wnosząc jednocześnie o powołanie innego biegłego w sprawie, natomiast wniosek ten Sąd Okręgowy nie uwzględnił.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego wniosek organu rentowego o powołanie innego biegłego do wydania opinii w niniejszej sprawie jest zasadny, z kolei zasadne jest powołanie w sprawie nie biegłego sądowego z zakresu bhp tylko biegłego sądowego z zakresu elektroenergetyki – mając na uwadze zakres opinii i okoliczności niniejszej sprawy. Zgodzić się należy z organem rentowym, że w celu przesądzenia, że pracownik wykonuje pracę o szczególnym charakterze wymienioną w załączniku nr 2 poz. 14 ustawy o emeryturach pomostowych konieczne jest ustalenie po pierwsze, że pracownik ten bezpośrednio steruje procesami technicznymi lub technologicznymi, po drugie, że procesy te mogą spowodować awarię techniczną i po trzecie, że awaria może spowodować poważne skutki dla bezpieczeństwa publicznego. Należy określić również związek przyczynowo skutkowy pomiędzy działaniem człowieka na określonym stanowisku pracy mającym cechy bezpośredniego sterowania, kierowania, oddziaływania, a określonym sprecyzowanym procesem technicznym/technologicznym, na który pracownik ma bezpośredni wpływ, który to proces w sensie obiektywnym może spowodować awarię techniczną/technologiczną o takim stopniu, że może spowodować poważne skutki dla bezpieczeństwa publicznego. Skutki awarii muszą zagrażać zakłóceniom normalnego toku życia społecznego, zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo powodować możliwość powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Sąd Apelacyjny zwraca uwagę na orzecznictwo sądów administracyjnych tak np. w wyroku WSA w Bydgoszczy z 05.10.2010 r. sygn. II SA/BD 835/10 stwierdzono, że istnienie potencjalnego zagrożenia awarią techniczną nie wystarcza do zakwalifikowania pracy świadczonej przez ubezpieczonego do prac o szczególnym charakterze (pkt 14 zał. nr 2 ustawy o emeryturach pomostowych). Konieczne jest stwierdzenie związku przyczynowego między wystąpieniem zagrożenia a sposobem wywiązywania się przez pracownika z obowiązków wynikających zarówno z ich zakresu, jak i instrukcji obsługi instalacji czy poszczególnych jej urządzeń, to jest nieprawidłowym wykonywaniem czynności lub zaniechaniem ich wykonania, względnie spóźnionym wykonaniem, albowiem dopiero stwierdzenie, że niewłaściwe wykonywanie obowiązków przy obsłudze przez pracownika instalacji może grozić awarią techniczną, oznacza spełnienie cech określonych w tym przepisie. Z kolei w wyroku z 05.10.2010 r. WSA w Bydgoszczy w sprawie o sygn. II SA/BD 870/10 stwierdził, że należy rozróżnić pracę przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi i pracę przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi. Pod pojęciem techniki kryje się sposób wykonywania określonej pracy w jakiejś dziedzinie, metodą; ogół środków i umiejętności posługiwania się nimi, umożliwiające człowiekowi wytworzenie dóbr materialnych, a przez technologię rozumienie się ogół służących do wytwarzania lub przetworzenia materiałów, surowców i towarów naturalnych, półproduktów oraz gotowych wyborów, także ciąg czynności produkcyjnych, wytworzenie danego produktu. Każda technologia, a ściślej proces technologiczny, łączy się z określonymi czynnościami technicznymi, dlatego spowodowanie awarii technicznej należy wiązać z procesem technicznym. Sformułowanie, że prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogą spowodować awarię techniczną, oznacza konieczność istnienia związku przyczynowego między sterowaniem procesem technicznym a możliwością spowodowania awarii. Warunkiem decydującym jest wykonywanie pracy polegającej na bezpośrednim sterowaniu, to jest pracy wykonywanej przez osoby wyspecjalizowane w obsłudze urządzeń, maszyn i instalacji, niezbędne do zapewnienia pełnej kontroli parametrów sterowanych urządzeń (a nie ich naprawiania lub konserwacji). Dotyczy to pracowników, których zadaniem jest reagowanie na odchylenia (poza dopuszczalne granice) parametrów sterowanego procesu/instalacji, przed zadziałaniem automatyki zabezpieczeniowej lub podejmowanie działań korygujących tak, aby nie dopuścić do wystąpienia poważnej awarii (wyrok WSA w Bydgoszczy z 21.10.2013 r. sygn. II SA/BD/846/13 oraz 07.10.2010 r. sygn. II SA/Bd 844/10). W wyroku 24.01.2012 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach sygn. IV SA/Gl 372/11 wskazał, że (...) pojęcie awarii technicznej jest stosunkowo łatwe do wyjaśnienia nawet w obrębie języka potocznego, ale w ramach systemu prawa prawidłowo organy posłużyły się definicją występującą w przepisach ustawowych - art. 3 ustawy z dnia 18.04.2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62, poz. 558, ze zm.). Istotniejsze jest jednak właściwe zinterpretowanie zapisu o poważnych skutkach dla bezpieczeństwa publicznego. Generalnie trafny jest pogląd organów, że chodzi w tym zapisie o zagrożenie bezpieczeństwa publicznego w szerszym znaczeniu, wykraczającym poza zakres wewnątrzzakładowy. Pogląd ten należy jedynie wzmocnić argumentami ściśle prawnymi. Otóż o bezpieczeństwie publicznym mowa jest już w definicji pracy o szczególnym charakterze (art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych). Z jej treści wynika wniosek, że nienależyte wykonywanie tego rodzaju pracy może zagrażać bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób. Tak rozumiane bezpieczeństwo publiczne obejmuje więc wszystkie rodzaje prac o szczególnym charakterze ujęte w wykazie tych prac, stanowiącym załącznik nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. Dlatego też w poszczególnych pozycjach tego wykazu kolejne prace nie są już charakteryzowane w aspekcie bezpieczeństwa publicznego. Odwołanie się do skutków dla bezpieczeństwa publicznego w pozycjach 13 i 14 nie może być więc traktowane jako powielenie zapisu definiującego z art. 3 ust. 3 cyt. ustawy. Przeciwnie - należy przyjąć, że w tych pozycjach chodzi o kwalifikowaną postać zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego, co w pozycji 14 jest zresztą wyraźnie zaznaczone przez dodanie, że chodzi o poważne skutki.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że prace ujęte w pkt 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, muszą spełniać wymogi związane z bezpośrednim sterowaniem co w rozumieniu przedmiotowej ustawy obejmuje prace wykonywane przez osoby wyspecjalizowane w obsłudze urządzeń, maszyn i instalacji, niezbędne do zapewnienia pełnej kontroli parametrów sterowanych urządzeń, nie zaś naprawianych czy konserwowanych. Dotyczy to pracowników, których zadaniem jest reagowanie na odchylenia (poza dopuszczalne granice) parametrów sterowanego

procesu/installacji przed zadziałaniem automatyki zabezpieczeniowej lub podejmowanie działań korygujących, tak aby nie dopuścić do wystąpienia poważnej awarii ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego dotychczas zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, a w szczególności opinia biegłego sądowego z dziedziny bhp nie daje podstaw do uznania (nie wyjaśnia wszystkich wątpliwości) jaki jest charakter pracy odwołującego tj. czy jest to praca przy **bezpośrednim sterowaniu** procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego czy jest to inna praca określona w załączniku nr 1 lub 2 do ustawy o emeryturach pomostowych (np. czy jest to praca określona w zał. nr 1 pkt 30 ustawy o emeryturach pomostowych).

Jednocześnie Sąd Apelacyjny wskazuje, że ponownie rozpoznając niniejszą sprawę Sąd I instancji powinien oprócz dopuszczenia dowodu z opinii biegłego sądowego (zalecane jest przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny energetyka) winien wyjaśnić z pracodawcą odwołującego jak kwalifikował (zaliczał) pracę odwołującego w spornych okresach (w szczególności czy była to praca w warunkach szczególnych tj. podlegająca pod emeryturę pomostową).

Abstrahując od powyższego na marginesie Sąd Apelacyjny podkreśla, że w dacie 12.12.2018 r., tj. w dacie, w której Sąd I instancji przyznał prawo do emerytury pomostowej odwołujący pozostawał w zatrudnieniu (do dnia 28.02.2019 r.), co bezspornie wynika ze świadectwa pracy z 04.03.2019 r., a zatem brak było podstaw do przyznania praca do emerytury odwołującemu od 12.12.2018 r., gdyż wówczas pozostawał on w zatrudnieniu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w oparciu o dotychczas zgromadzony materiał dowodowy brak jest podstaw do uznania, że ubezpieczony wykazał aby spełnił przesłankę legitymowania się według stanu na dzień wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych, tj. 01.01.2009 r., okresem co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 4 pkt 2 w zw. z art. 49 ustawy pomostowej i art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, co wyklucza przyznanie prawa do emerytury pomostowej. Ze zgromadzonego materiału dowodowego nie wynika aby świadczona przez niego praca w spornym okresie była bowiem wykonywaniem pracy w rozumieniu regulacji z pkt 14 załącznika 2 do ustawy o emeryturach pomostowych (że wykonywał pracę przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi stwarzać awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego).

Wskazane wyżej przyczyny sprawiają, że w sprawie konieczne jest uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, bowiem wydanie przez Sąd Apelacyjny wyroku, co do istoty sprawy wymagałoby przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, co ograniczyłoby merytoryczne rozpoznanie sprawy do jednej instancji.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy winien przeprowadzić postępowanie dowodowe na okoliczność spełnienia przez wnioskodawcę warunku 15 lat pracy w szczególnych warunkach. W szczególności Sąd Okręgowy dokładnie ustali, czy wnioskodawca w czasie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) sp. z o.o. wykonywał stale i w pełnym wymiarze pracę w szczególnym charakterze. Postępowanie to winno objąć przede wszystkim ponowną dokładną analizę akt osobowych wnioskodawcy i innych dokumentów, przeprowadzeniem dowodu z opinii biegłego z dziedziny elektroenergetyki (nie zaś biegłego z dziedziny bhp) oraz wyjaśnienie z pracodawcą odwołującego na jakiej podstawie dokonywał kwalifikacji stanowiska pracy odwołującego (w szczególności czy praca G. B. w spornym okresie była pracą w szczególnych warunkach lub w szczególnych charakterze podlegającą pod emeryturę pomostową). Ewentualne dopuszczenie innych dowodów wnioskowanych przez strony.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

sędzia Marta Sawińska